

Numărul 18.

Oradea-mare 4/17 maiu 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8. pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Despre efectul artei.

Discurs rostit cu ocaziunea adunării generale a Societății pentru crearea unui fond de teatru național român, în Bistrița la 7 septembrie 1902.

(Urmare.)

Plăcerea estetică mai superioară rezultă, după Spencer, din un fel de joc al simțirei și al operațiunilor mai înalte sufletești, fără ca acel joc să stea în nemijlocită referință cu interesele vieții. Cu cât acest joc e mai liber de acestea, cu cât adecă e mai altruist, cu atât plăcerea estetică e mai mare.¹

Nu departe de aceasta esplicațiune stă esplicarea plăcerii estetice prin școala fiziologică-psihologică a lui Bain, Helmholtz, Wundt și Fechner.

După Fechner, care este unul dintre cei mai însemnați reprezentanți ai esteticeii asociaționiste, plăcerea estetică este cauzată de doi factori: a, *factorul direct*, care constă în obiectul impresiunător, în forma, proporțiunea și armonia părților, a colorilor lui etc. și b, *factorul asociativ*, care constă din elementele psihice, ce se asociază cu senzațiunile provocate prin factorul direct. — Plăcerea estetică ce o simțim privind o portocală, după Fechner e cauzată: a, de percepțiunea esternă despre forma, culoarea și peste tot însușirile portocalei; și b, de ideile și simțemintele, cari se reproduc și asociază în sufletul nostru cu ideea sensuală despre portocală. Atari idei pot fi: despre gustul, mirosul portocalei, despre patria ei, despre clima Italiei, ca a unei țări romantice și plăcute, etc. Cumcă plăcerea estetică e cauzată intru adevăr de doi factori, Fechner dovedește prin exemple luate din experiența de toate zilele: culoarea roșă ne place, un măr roș ne place, fața roșă (rumenă) a unui copil ne plae; — dar un nas roș nu ne place, pentru că în casul acesta fac-

Salutarea primăverii.

¹ Cf. János Béla. Aest. tört. III pag. 511—513.

torul asociativ, adică idea, că nasul acela e al unui bețiv, împedecă producerea plăcerii estetice.¹

După *W. Wundt*, elementele plăcerii estetice avem să le căutăm: a, *în tonul senzațiunilor*, adică în plăcerea care însoțește senzațiunile și care provine de la intensitatea și calitatea impresiunii; b, *în simțemintele senzuale*, ce însoțesc procesele fiziologice din organismul nostru; c, *în stările subiective*, sau simțemintele ce rezultă din modul de asociere al senzațiunilor și ideilor; și d, *în simțemintele ce rezultă din procesele de appercepțiune*, cum sunt: simțemintele adevărului, cele morale, religioase, precum și cele estetice superioare, cari conțin elemente din toate celelalte.

Iată dară din câte elemente constă plăcerea estetică după *Wundt*, cari numai atunci pot forma adevărată plăcere estetică, dacă ideile și simțemintele provocate prin impresiunea frumosului se reproduc, și formează *în mod liber, spontan și neîmpedecat și dacă nu se referesc direct la interesele, năsuințele și dorințele vieții individuale*.

După toate acestea, vom resuma cerințele plăcerii estetice în următoarele: ea trebuie să ne rădice de-asupra intereselor egoiste de dorință individuală; ea trebuie să fie înălțătoare de inimă, desinteresată, altruistă și simpatică.

2. *Efectul artei în sufletul nostru are asemănare cu fenomenul ce se produce la suprafața unei ape stătătoare, când aruncăm ceva, d. e. o peatră mai mică, în ea.*

Anume, dacă aruncăm o peatră mai mică în o apă stătătoare, vedem că se formează imediat niște unde cerculare, cari se lărgesc și selătesc, se înmulțesc și repetază, se răsfrâng și se contopesc una într'alta, formând un frumos joc de unde crețe cerculare; — un fenomen analog se petrece și în sufletul nostru la impresiunea unei opere de artă: și în sufletul nostru se formează, — ca să zic așa — un fel de unde de simțiri plăcute, de idei, întipuirii și simțeminte, cari cresc și decesc, se înmulțesc și repetază, se răsfrâng și se transformă în un mod neforțat, ușor, undulativ, jucător și liber de ori ce griji și reflexiuni la interesele egoiste ale vieții. Acest joc ușor, undulativ al simțemintelor, al cugetării și fantasiei noastre rădicate în o lume senină, abstrasă de la grijirile și dorințele egoiste ale vieții, care joc e provocat prin vre-un product de artă, este ceea ce numim: plăcere estetică.

Dar bine trebuie să distingem:

Dacă aruncăm în apa stătătoare o peatră mare ori o bărnă, atunci vedem că apa suferă o sguuire, o perturbațiune mare: ea sare în toate părțile, se tulbură, spumegă, clocotește, iar fenomenul frumos al undelor crețe cerculare produs la aruncarea unei mici petri în acea apă stătătoare — acum nu se produce. Un fenomen analog se petrece în ființa noastră, când de-odată suntem impresionați de un fenomen sau putere naturală extraordinară, grozavă, înspăimântătoare. Efectul teribilului său al înspăimântătorului natural în ființa noastră este analog cu perturbațiunea apei stătătoare, în care am aruncat un bolovan mare sau o bărnă. Precum la apa tulburată și răscolită din adâncul ei nu poate fi vorbă de fenomenul plăcut al undelor crețe cerculare, —

¹ Veđi *Joh. Ziegler: Das Associationsprincip in der Aesthetik, eine Studie zur Philosophie des Schönen, Leipzig 1900; pag. 20 sq.*

tot astfel la impresiunea teribilului din natură nu poate fi vorbă de plăcere estetică. Pentru ca o apă stătătoare să presinte la suprafața sa unde crețe cerculare, se cere ca echilibrul ei să fie tulburat numai până la un anumit grad prin o peatră mai mică.

Arta este aceasta petricică, care poate produce plăcutul joc de unde, numit plăcere estetică.

Să facem o nouă asemănare!

Dacă aruncăm pe suprafața apei stătătoare o frunză ori o scândură lungă și lată, fenomenul frumos al undelor crețe cerculare nu se produce, pentru că frunza e prea ușoară și rămâne numai la suprafață, iar scândura e prea lată și prea lungă, ca să poată produce unde cerculare plăcute și afară de aceea și ea rămâne la suprafață. Astfel stă lucrul și cu influința artei: impresiunea ei de o parte nu e iertată să rămână numai la suprafață, ea trebuie să pătrundă în fundul inimei noastre, iar de altă parte nu e permis să sguide prea tare să „spargă“ inima, precum sparge suprafața apei o stâncă, ce se precipită cu putere.

Prin urmare impresiunea artei trebuie să pătrundă până în fundul inimei noastre, dar să nu o sguide prea violent.

Cu cât obiectul aruncat în apa stătătoare e mai mic la volum, dar mai greu, cu atât undele cerculare sunt mai frumoase. Tot astfel și *ilusia estetică* e simțită ca o plăcere cu atât mai mare și mai înălțătoare, cu cât elementul impresionător e mai condensat și mai adânc pătrunzător, cu cât adică arta se folosește de mai puțin material sensibilizator (fie acela: vorbe ori tonuri, colorii ori materie brută) pentru producerea efectului intenționat.

De aici urmează o cerință capitală a artei: de a arăta adică obiectele sale nu amănunțit, de a nu ne ocupa imaginațiunea dându-ne amănunte netrebuincioase; ea trebuie să ne spuie cât se poate de puțin, ca noi să fim siliți să formăm și să scoatem din noi cât se poate de mult; ea trebuie să ne arete numai caracterul predominant al lucrurilor și fenomenelor; ea are să ne arete obiectele sale numai așa precum se pot zări la lumina unui fulger surprinzând în acest moment numai trăsătura sau trăsăturile mai caracteristice, mai izbitoare în ochi.

Enumărarea tuturor însușirilor obiectelor este în artă o greșală mare, care strică efectul artei, precum o scândură lungă și lată aruncată în apă stătătoare, tulbură numai echilibrul apei fără a putea produce încrețitura de unde cerculare mișcătoare. „Secretul de a fi neplăcut în scriere, este de a spune tot“, a zis cu multă dreptate *Voltaire* iar *Bonghi*: „Nici o poezie nu e mare, dacă simțământul și cugetarea ce ea produce, n'au o undă mult mai bogată decât simțământul și cugetarea ce ea exprimă“¹ *Bêtrânul Hesiod* a exclamat cu drept cuvânt: „Nebunii nu sciu cu cât jumătatea prețuește mai mult ca totul!“

Oare putut-ar fi *Homer* să ne facă o iluziune mai bogată, încât să ni se reproducă mai multe idei despre o frumșeță ideală, minunată, precum a trebuit să fie *Helena* cauza resbelului troian, dacă ar fi descris amănunțit figura *Helenei* cu toate însușirile ei? De sigur nu, și de aceea cu un adevărat simț artistic *bêtrânul rege al poezilor* iată cum ni-o presintă în câteva cuvinte, lăsând apoi să ni-o întipuiim

¹ Veđi la *M. Străjan, Chest. literare, principiul artei, în bibl. de popul. nr. XXXVI pag. 35.*

cum vom putea mai frumoasă: *Betrâniî din Troja vëdënd odatã pe Helena, s'aũ întors unul cãtrã al-tul și aũ zis: „Nu e de mirat, cã Trojenii și Acheii sufer de atãta timp necasurî pentru o astfel de femeie; grozav seamënã la chip cu nemuritoarele zeite!”*

3. Din cele premerse rezultã, cumcã plãcerea esteticã atërnã în prima linie de la jocul spontan undulativ și neconturbat de reflexii egoiste al undelor, adecã al simțemintelor, ideilor și întipuirilor ce se produc în sufletul nostru la impresiunea operelor de artã în mod liber ca o rezonanță psihicã mult mãi amplã și mãi abundantã decãt elementul impresionãtor. Acest joc-rezonanță s'ar putea asemënã cu vibrarea coardelor unui pian, care astfel ar fi construit, încãt dupã atingerea unei singure clape toate coardele lui s'ar pune în vibrare într'un melodios acord afarã de o singurã coardã, pe care — sã me iertați sã o numesc: *coarda egoismului*.

Dacã aceasta coardã a intereselor egoiste, a grijilor și dorințelor zilnice ale vieții în decursul jocului-rezonanță al undelor psihice nu vibreazã, atunci rezultã pentru noi ceea ce e mãi însemnat ca element al plãcerii estetice: *înãlțarea sufletului nostru, adecã a gândirilor, simțemintelor și a fantasiei noastre în o lume înãltã, idealã, seninã și jucãtoare, în o lume ridicatã peste grijile, interesele și preocupãrile egoiste ale vieții*. Și tocmai când sufletul se înãlțã în aceasta lume seninã a artei, el totodãtã se și ușureazã barem pentru moment de povara grijilor zilnice și a intereselor egoiste.

Deci *înãlțarea și ușurarea sufletului nostru este esența plãcerii estetice*.

În al doilea rënd atërnã plãcerea esteticã de la calitatea saũ conținutul specific al undelor, ce se produc în sufletul nostru în urma impresiunii operelor de artã.

Din calitatea saũ conținutul specific al acestor unde (saũ al iluziei estetice) rezultã *elementele secundare* ale efectului produselor de artã.

Undele acestea pot constã din idei, întipuirii, referitoare la adevër, bun și frumos și pot constã din simțeminte și nãzuințe, ce staũ în nex cu ideile despre adevër, bun și frumos.

Dacã *ideile și simțemintele adevërilor* ca elemente în iluziunea esteticã ocupã loc de frunte, produsul de artã respectiv poate și instrudã, adecã poate și împãrtãși cunoștințe; dacã *ideile morale și religioase*, precum și *simțemintele ce staũ în nex cu acestea*, formeazã o parte însemnatã a iluziei estetice provocate de un produs de artã, atunci acesta poate sã inflințeze asupra sufletului nostru și în *direcțiune moralã*; în tot cazul inse, fiind cã elementul pur estetic, adecã ideile și simțemintele ce se rapoartã exclusiv la frumos, trebuie sã fie preponderant saũ cel puțin în mare mësura reprezentat în ori ce operã de artã, arta totdauna trebuie sã delecteze saũ distrağã.

Iatã darã am ajuns sã statorim, cumcã adevëratele produse de artã totdauna ne înãlțã și ușureazã și delecteazã sufletul și cã amësorat calității saũ conținutul ideilor și simțemintelor ce formeazã iluziunea esteticã, produsele de artã pot sã ne instrueze și pot sã ne moralizeze.

(Va urmã.)

Ioan Pëcurariu.

Gabriele d'Annunzio.*

P r e u m b l a r e a.

*Nu me iubiți, nu ve iubesc și totuș este
Între noi doi ceva nespuse de blând și drag
De erî: ceva așã neînțeles și vag
Ce-acoperiã din trista vieților poveste
Puțin și pare cã 'n trecut o depãrteazã.*

*Da, erî, pãrea cã totul mi se depãrteazã
În minte când vorbiam cu voi, când v'ascultam,
Și 'n liniștitul mării latin urmãriam
Cum albî ca lâna aburii se 'nfrizeazã
În nori pe-a cerului albastrã întinsoare.*

*Oare-mi puseserî voi, albastra întinsoare,
Saũ marea, liniștea în suflet și în gând?
Aproape me uitasem însumi, ca nici când.
Doar alurii cã albî ca lâna... crini în floare...
Vedenii albe 'n cereurî, pe întinsul mării...*

*Ce leneș se spãrgea de țerm clatinul mării!
De-odatã 'ncetenirãți pasul. Cãt erã
De leneș și ușor! Sufletu-mi urmãriã
A pasului cadență, calmul legãnãrii
De val, cuvântul vostru, sbuciumul din minte?...*

*Și totuș pare cã n'aveam nimic în minte.
Nimic în gând. Simțiam numai. Ați fost vre-o dat'
Cãndva, convalescentã în vre-un încourat
April? Așã-i cã nu-i pe lume sã alinte
Nimic mãi mult, cã nu sãnt clipe mãi suave?*

*Trãiam într'una din acele cilipi suave?
Și totuș șcim: nu me iubiți, nu ve iubesc.
Și totuș, când vorbesc cu voi, nu ve numesc
Pe nume. O! al vostru nume-i ca un Ave;
Un nume care pare un balsam în gurã.*

*Când spuneți vre-un cuvânt, eũ nu privesc la gurã
Ce spune, saũ privesc furis, cãte puțin.
Ascult, pricep, rëspund. Obrazul vostru fin
Nu șcie-a tremurã de-a mânilor strinsurã,
A voastrã mãnã nu șcie sã s'ofere.*

*Nimic din voi, nimic nu poate sã s'ofere.
Și totuș nu ve cer nimic, n'aștept nimic
Decãt surisul vostru slab și mic,
Al aceluï ce, învins, se teme de cãdere...
O! nu! Erați de sigur foarte obositã.*

*Erați, fãrã 'ndoialã, erî, prea obositã,
Încãt v'aũ și scãpat chiar florile din mãni.
Nu este-adevërat cã v'aũ scãpat din mãni
Chiar trandafirî cãt erați de obositã,
Nu este-așã? Astfel ve vëd de-atnnci 'nainte.*

*Și faceți ca sã ve mãi vëd astfel 'nainte
O datã încã, numai încã-o datã doar!
Și poate... Nu. Surideți. Vorbã însedar
E-aceasta. Mie, doamnã, voi imi stați 'nainte
Ca o grãdinã 'nchisã pentru vecinicie.*

* La Promenada din „Poema Paradiziaco”. Ed. Trèves. Milano, 1897.

*Cu o grădină 'nchisă pentru vecinicie,
In care nimeni nici-odată n'a pëtruns.
Din pajistele-î înflorite într'ascuns
Dumnezeiasca parfumare ce adie
Ucide 'n ori-ce suflet ori și ce dorință.*

*Al vostru suflet nu măi are-altă dorință
Decât un trist etern, egal și pururi viu.
Durerea voastră nesfêrșită eă o știu;
Durerea-aceasta cu măi multă năzuință
M'atrage decât gura voastră, decât përul*

*Acela lung și luciū al vostru, decât përul
Acela brun ca brunul vestedelor foi,
Dar viu cum sūnt incolăcite și moi
Vipere-ale Gorgonei, plin de adevërul
Adâncelor și fioroaselor mistere.*

*Pe mine nu me vor robi aste mistere.
Se zice că în creșcet, voi, ați fi purtând
Intr'un mănunchiū de për, ascunsă și ardënd,
O flacără: ascunsă de-ori și ce vedere.
Așă e? Cuget doar și-o vëd cum scânteiază.*

*Imi pare că o vëd cum straniă scânteiază,
Ca pe un semn fatal. — O! oare ce pasiuni
Ar arde flacăra aceea? — Ce cumuni
Ale pământului acesta 'ntunecează
Unicul și ascunsul semn? Sântefi Aleasa.*

*Voī, care treceți aci jos, sântefi Aleasa.
Și treceți pe pământ! Cine-a 'ndrăsnit
Să ve apropie? Aū cine v'a oprit?
Vasemuiți cu pururi alba și lucioasa
Spadă, ne 'nsângerată inse nici-odată...*

*Unde-am ajuns! de ce acum ca nici-odată...
Ve spun aceste lucruri toate? O, iertați
Pe cel care trăeșce 'n vis. Iertați, Iertați!
De-apusul soarelui e bolta 'nflăcărata,
E numai cântec și parfum pe-albastra mare.*

*Priviți: s'ar zice că e-aceeaș mare
De eri. Priviți: s'ar zice că e un alt cer chiar.
Lănoșii aburi, crini 'n floare, cum apar
Vedenii albe 'n ceruri și pe 'ntinsa mare:
Acestea-s măi aproape sufletelor noastre*

*Atât de obosite. Sufletelor noastre
Ar fi de-ajuns dulceața unui vis perdut;
Am căută numai un trist egal, tăcut
Și vecinic. Aibă cerurile lui albastre
Umbrite ca și eri, April, în multe rënduri,*

*Și marea calmă ca și eri, în multe rënduri,
Ca să putem străbate fërmii liniștiți,
Sau pe sub pomii să dăm aripi, tainuiți,
La șoapte și la vise și la câte gânduri...
— O! voi cu numele pe care nu-l șoptesc! —*

Căci voi nu me iubiți și eă nu ve iubesc.

Tradus de

Alesandrescu-Dorna.

Almeiuna.

(Roman din orient.)

(Urmare.)

Ve rog să me scusați, doamnă, că me găsiți în-
că în pat; eram sbuciumat de aseară și m'am
simțit cam reū încât n'am putut să me scol până
acum. Dar ce fel? v'ați schimbat așă repede portul
încât mi-a fost cu neputință să ve recunosc de la
distanță.

— Împreună cu portul, pe care de altmintrele
l-am adoptat de mult, m'am hotărit să schimb și pe
Mahomet pentru Isus Hristos.

Pandu remase uimit; i zise:

— Ce vreți să zici, Almeiuna?

Ea băgă de seamă că Pandu se apropie cu un
pas de dënșă, — de vreme ce i pronunță pentru
prima oară numele. — Familiaritatea aceasta a lui
o vrăjise...

— Voi să zic că de mâne incolo voiū deveni
a doua a ta soră... Ori poate nu-ți este cu drept
dragă, Paule?!... N'ai vrea tu să ai încă o soră?...

— Măi e vorbă că aș vrea...

— Dulcele meu frățior... cât a trebuit să su-
feri aseară din cauza mea — o cadină — care me-
ritam, fireșce, disprețul teū...

— Prea aspru te judeci, Almeiuna.

— O nu... dragă Paule, imi inchipuesc cât a
trebuit să sufere și ai teū...

Pandu tresări. — Prezența Almeiunei pe care
o dorise în timpul insomniei, vorba ei fermecătoare,
elanul iubirei sale ce începuse să o simtă Paul —
toate aceste îl făcuse să dea uitării lumea, pe mamă-
sa și pe Fani, cari urmaū să se inapoeze acasă în
tot casul la timpul prânzului.

Dar cum Almeiuna i aminti de ele, el se gândi:
ce vor zice oare, vëdënd o tineră necunoscută la că-
pëtëul lui?

— Doamnă, schimbă el tonul și cu oare-care
receală; de ce te-ai ostenit până la mine, de ce?
Nu trebuiă.

Almeiuna își apësă mâinile pe inimă.

Cuvintele lui le înțelese așă de bine...

— Te temi de prezența mea față de mama și
sorioara dtale. Rămăi liniștit, Paule; le voiū arătă
că interesul ce-l port pentru tine, me aduce să te
vëd; le voiū spune că sūnt chiar de pe acum creș-
tină, că întemplantarea a făcut aseară să te servesc cu
felinar, și că am venit condusă de o iubire crești-
nească, să me conving de nu ți s'a întemplantat vre-un
reū pe care să-l curm. — Iată ce aș avea de spus
ființelor cari-mi sūnt tot atât de scumpe ca și ție.

— Dar ar fi măi nemerit, dacă le-aș pregăti
de măi nainte de amicitia și interesul dtale — în-
cheie Pandu cu delicateță.

— Doreșci așă, fie; me duc; dar înainte de a
plecă, trebuie să șei Paule, că de mâne incolo me
voiū numi Magdalena — aceea care a inșoțit pe Isus
până la locul supliciuului și a intervenit către sutaș
să-i ofere corpul lui divin; am venit să te anunț că
din momentul ce m'ai părăsit, m'am hotărit să pri-
mesc botezul.

Acum chiar vin de la sf. episcopie, unde mi-am
format cererea, iar mâne voiū fi trecută în rëndu-
rile credincioșilor lui Isus. Dar imi promiți tu Paule,
că nu te vei măi ferii de mine, cum ai făcut-o aseară?

N o a p t e a.

Tabloul lui A. Böcklin. Din galeria de tablouri a lui G. Henneberg in Zürich.

„Că inima ta se va înduioasă de suferințele unei Mahomedane, care își schimbă religia pentru iubirea ta; și mâne vei iubi pe Magdalena.

Almeiuna plângea. Pandu nu-și putu reține nici el lacrimile.

— Dar tu de ce plângi, suflete drag? reluă Almeiuna ștergându-i lacrimile cu batista ei.

— Me tem de Dzeu, zise el suspinând.

— Dzeu veghează de asupra acelor care se iubesc.

„Paule, o... nu te gândi astfel! Iubirea sădită în inima noastră e însuș Dumnezeu, care trăește în noi...

„Nu te teme, dragul meu, încheiă dânsa, apropiindu-se de el cu dragoste și neteșindu-i părul.

Pandu se infioră.

Almeiuna se uită în ochii-i cu atâta dragoste încât el începuse să simtă prin inimă ceva necunoscut lui până acum, o tremurare de nervi, apoi o dorință vagă — care-l făcea să se alipească de Almeiuna precum un magnet e atras de alt magnet. Își uită și de biserică și de predicile morale ale părintelui Faverial; i se părură că acum în clipa aceasta se născuse și că simte altfel de cum a simțit până acum. Ar fi vrut să-i spue să se apropie mai mult de el; să-l sărute; să-l stringă în brațe, să o stringă și el, dar nu se pricepea de loc ce trebuia să-i spuie și să uită la ea cu ochi cercetători...

Almeiuna simțindu-i starea sufletească, întinse brațele pe umerii lui și îngână dulce de tot:

— Paule dragă, nu este așa că și tu me iubești? În ochii tei citesc eu ceea ce nu îndrăznești să-mi mărturisești.

El se roși ca trandafirul înflorit și plecă ochii în jos.

Almeiuna în tăcerea aceasta afirmativă, își apropiă buzele ei de gura lui.

Pandu își perdă cumpătul.

Almeiuna îl sărută cu focul ce o mistuise un an întreg, se uită în ochii lui umezi și iar îl sărută.

Atunci privi și Pandu în ochii ei ucigători de frumoși și tocmai acum prindea el de veste ce străluciri aș și fără să-și dea seama, i acoperi de sărutări.

— Nu e nici un păcat, Almeiuna, de ceea ce facem noi acum?

— Nu e, dragă, nu; de altfel, dacă n'ar exista în lume iubiri de felul aceleia care ne unește pe noi, totul ar trebui să sfârșească.

— Așa e, inse astăzi e ziua morților, Almeiuna.

— Iubirea noastră trebuie să le facă atât de mult bine...

(Finea va urmă.)

Petru Vulean.

Monna Vanna.

(Fine.)

Prinzivalli. O, de ar fi cucerit-o iubirea!... Dar ce are a face?... Este a mea, Vanna, o țin într'ale mele, i ved gingășia, i respir viața, me îmbet pentru o clipită de o nălucire prea frumoasă; o string în prospătatea ei molatecă, o prind, o desfac și închid, ea și când ar trebui să-mi vorbești în limba secretă, fermecată a dragostei; o acoper cu sărutări

și totuș nu ți-o retragi... Nu ești supărată pentru această încercare crudă?...

Vanna. Eū în locul teū, tot astfel aș fi lucrat, poate mai bine, poate mai reū...

Prinzivalli. Dar când te-ai învoit să vii în cortul meū, șcieai că cine sūnt eū?

Vanna. Asta nur o șcie nimeni. Vești ciudate se auđieau despre comandantul armatei dușmane... Pentru unul erai un moșneag scârboș, pentru altul un prinț tinēr, de o frumsețe uimitoare...

Prinzivalli. Dar tatăl lui Guido, el, care me cunoaște, nu ți-a spus nimica?...

Vanna. Nu.

Prinzivalli. Nu l-ai întrebat?

Vanna. Nu.

Prinzivalli. Și atunci, când ai eșit în noapte făr de nici un scut, pentru ca să te dai unui barbar; sângele nu ți-a stat pe loc, inima nu ți-a svēnit?...

Vanna. Nu; trebuia să se întēple...

Prinzivalli. Și când m'ai zărit; nu te ai cutremurat?...

Vanna. Nu-ți mai aduci aminte?... La început nu vedeam nimic, din cauza legăturii...

Prinzivalli. Da, dar atunci când am dat-o la o parte, Vanna?...

Vanna. Atunci toate s'au schimbat și șcieam deja... Dar când m'ai vedut intrând în cortul teū ce plan ai avut?... Ai voit să necinstești grozava noastră lipsă până în capēt?...

Prinzivalli. Ha, mai șciū și eū, ce voiam!... Me simțeam nimic și voiam să nimicesc toate...

Și te uriam din dragoste... Da, aș fi făcut-o, dacă n'ai fi fost tu... Dar ori și care afară de ține mi-ar fi apărut scârboasă... Tu singură ar fi trebuit să nu mai semeni aceleia, care ai fost... Me cutremur când me gândesc... Un cuvēt, care să fi fost altul decât cuvintele tale, o mișcare, care să nu fi fost a ta, o nimica toată ar fi fost de-ajuns pentru ca să rēcoale mânia și să intărite bestia... Dar îndată ce te-am zărit, am vedut bine că erai imposibil...

Vanna. Am vedut și eū și nu mai aveam frică de tine, căci ne înțelegeam, fără ca să avem trebuință de vorbe... E ciudat, dacă me gândesc la asta... Cred, că toate le-aș fi făcut întocmai ca tine dacă aș iubi așa ca tine... Câte-odată mi-e ca și când aș fi în locul teū, ca și când m'ai ascultă și eū aș rostii tocmai vorbele tale...

Prinzivalli. Iară eū, Vanna, eū simții din prima clipită, că zidul care desparte toate ființele, s'a făcut străvedetor și mi-am înmuat mânil și ochii ca într'o apă curată și le-am recăpētat scăldate în lumină și pline de credință și fidelitate... Mi s'a părut că s'ar fi schimbat și oamenii și că m'am înșelat în ei până în ziua de astăzi... Înainte de toate mi s'a părut că eū singur m'am schimbat, că aș fi scăpat de o osândă îndelungată din temniță. Porțile săriră la o parte, gratiile fermecară flori și frunze; cerul atrăgea fiecare stelută și aerul curat de dimineată curgea în sufletul meū și-mi scăldă viața...

Vanna. Și eū m'am schimbat... Me miram că pot să vorbesc cu tine așa, precum am vorbit de la început... Altcum sūnt foarte tăcută... Nici odată n'am vorbit astfel cu un om, afară de Marco, de tatăl lui Guido... Și chiar la dēnsul e altceva... El are și mi de visuri, cari il țin încordat, iară noi am vorbit numai de vre-o trei, patru ori... În privirea celorlalți zace totdeauna o poftă, care te oprește să le

spui că-i lubeșei și că ai vrea să știi ce zace în inimile lor... Și chiar în ochii tei se ceteșce o poftă, dar e de alt soi, ea nu me supără și nu me înspăimântă... Îndată am simțit că te-am cunoscut și totuș nu mi-am adus aminte să te fi vădut vre-odată...

Prinzivalli. M'ai fi putut iubi, dacă steaua mea nenorocoasă nu m'ar fi readus prea târziu?

Vanna. Dacă ți-aș putea spune, că te-aș fi putut iubi, n'ar însemna aceea că te iubesc deja, Gianello? Și știi atât de bine ca și mine, că nu se poate... Dar noi povestim aici ca și când am fi pe o insulă pustie... De aș fi singură, n'aș avea nimic împotriva... Dar uităm cu totul, cât suferă un al treilea, cât timp noi ne desfătăm cu amintiri... Când am părăsit Pisa, cât pătimia, cum i tremură glasul, cât de palid eră... N'am timp de pierdut!... Zorile dimineții trebuie să fie aproape și vreați să știți... Dar aud pași... Se târeșce cineva pe lângă zort și singură întemplantarea are mai multă inimă decât noi. — Șoptesc la intrare... Auți, auți... Ce-i asta?...

Scena IV.

Cei de mai 'nainte. Vedio.

(Se aud șoapte și pași repezi împregiurul cortului, apoi strigă glasul lui Vedio de afară.)

Vedio (afară.) Stăpâne!...

Prinzivalli. E secretarul meu... Vino înlăuntru!... Ce este?...

Vedio (la ușa cortului.) Am venit într'o fugă... Fugi, stăpâne!... E timpul suprem... Messer Maladura, al doilea comisar al Florenței...

Prinzivalli. El eră în Bibbiena...

Vedio. Iarăș a venit... Vine cu șase sute de oameni... Sunt florentini... Î-am vădut în marș... Lagărul e în ferbere... El aduce porunci... Ve de clară de trădător... Caută pe Trivulzio... Me tem, că-l găseșce înainte de ce Măria Sa...

Prinzivalli. Vino, Vanna...

Vanna. Unde?...

Prinzivalli. Vedio te va duce dimpreună cu doi oameni siguri la Pisa...

Vanna. Iară tu, ce se va alege de tine?...

Prinzivalli. Nu știi; dar ce are a face? Lumea e destul de mică pentru ca să-mi dea un loc de scăpare...

Vedio. Oh, stăpâne, bagă de seamă... Ați ocupat întreg ținutul giur împregiurul orașului și Toscana întreagă băjbăe de spioni!...

Vanna. Vino la Pisa.

Prinzivalli. Cu tine?...

Vanna. Da.

Prinzivalli. Nu pot...

Vanna. Numai pentru câteva zile... Astfel scapi de primele persecuțiuni...

Prinzivalli. Ce va face bărbatul tei?...

Vanna. El știe tot atât de bine ca și tine, ce datoreșce el unui oaspe...

Prinzivalli. Îți va crede, dacă i-o vei spune?...

Vanna. Da. — Dacă nu mi-ar crede... Dar asta nu se poate. — Vino...

Prinzivalli. Nu.

Vanna. Pentru ce nu? — Ce te temi?...

Prinzivalli. Mi-e teamă numai de tine...

Vanna. Pentru mine e acelaș pericolul, sau sunt singură, sau sunt cu tine. — Numai tu ești

acuma în pericol. — Ai scăpat Pisa, se cade acuma ca ea să te scape... Vii sub scutul meu, stai eu bună pentru tine...

Prinzivalli. Vreați să te petrec...

Vanna. Aceasta este dovada cea mai bună a dragostei tale... Vino...

Prinzivalli. Și rana ta?...

Vanna. A ta este mult mai grea...

Prinzivalli. Fii pe pace... Nu este cea dintâi...

Dar a ta... Ca și când sângele... (Gearcă să dea la o parte mantaua.)

Vanna (cădându-i în brațe și înfășorându-se și mai tare în manta.) Nu... nu, Gianello... Nu mai sântem dușmani... — Mi-e frig...

Prinzivalli. Vai, am uitat că ești dată aproape goală nopții și frigului; și sunt barbarul care a voit-o aceasta... — Aici, în lățile acestea mari zac adunate pentru tine prădile de răboi... Aici sunt vestimente cu aur, mantale din brocat...

Vanna (apucă un vâl și se înveleșce.) Nu, numai vâlul acesta... Vreați să te scap... Vino, deschide cortul...

(Prinzivalli se apropie cu Vanna de intrarea cortului, ridică cutele perdelei și o dă cu totul la o parte. Larmă surdă, întreruptă de sunet îndepărtat și însuflețit de clopot, care străbate de-odată prin tăcerea nopții. Prin deschidătura de la cort făcută de vânt se observă orașul Pisa iluminat, plin de focuri de bucurie, cari aruncă un reflex mare pe cerul încă întunecat.)

Prinzivalli. Vanna! Vanna!... Uite!...

Vanna. Ce-i asta, Gianello?... — Vai, acuma înțeleg și eu!... Sunt focurile de bucurie, pe cari le-au aprins ca să-ți serbătorească fapta... Zidurile roșese de reflexul lor, șanturile sunt o flacăra, Campanillul arde ca o faclă de bucurie... Toate turnurile strălucesc cătră stele!... Strădile fac cărări de lumină pe firmament!... Le cunosc mersul, le urmăresc în azur, ca astă dimineață pe strade!... Asta e Piazza și domul de serbătoare, acolo formează Campo-santo o insulă de umbră... Ca și când viața, pe care eră să o pierdem, s'ar reintoarce în grabă mare, isbuoneșce în flăcări pe vârful turnului, străbate prin pietrii, isvoreșce din ziduri, potopeșce câmpurile și ne vine înainte pentru ca să ne recheme!... Auți! Auți... N'auți strigătele și delirul fără de margini, care creșce ca și când marea ar rupe zăgazurile Pisei? Și clopotele, cari sună ca în zi de nuntă? Ah, sunt prea mulțămîtă, de două ori prea mulțămîtă de norocul care am să i-l mulțămesc ace-luia, care me iubeșce mai presus de toate!... Vino, Gianello. (I dă o sărutare pe frunte.) — Primeșce singurul sărut, pe care ți-l pot da...

Prinzivalli. Oh, Giovanna!... Este cel frumos, pe care l-a sperat dragostea!... — Dar ce-i cu tine? ... Te clătini și genunchii ți se pleacă... Vino, razimă-te de mine; pune-ți brațul după gâtul meu...

Vanna. Nu-i nimic. Îți urmez... Am fost orbită... Am încredut puterii femeieșci prea multe... Sprijine-me, du-me, ca nimica să nu-mi oprească pașii mei fericiți... — Vai, cât de frumoasă e noaptea cu zorile dimineții ce se ivesc!... Vino repede, e timpul suprem... Trebuie să fim acolo înainte de a fi potolit bucuria.

(Ies strîns lipiți de-olaltă.)

(Cortina cade.)

Cărți noue.*

Demetrius: Versuri. Buzeu. 1901.

Autorul care se ascunde sub numele Demetrius este superior sumedeniei de versificatori cari umplu revistele vremelnice cu inspirațiunile lor banale.

Emoții mari nu-l frământă nici pe el. Ideile cari agită societatea modernă nu-l inspiră. Lira lui nu cunoaște decât amorul; acestuia îi dedică aproape toate impresiunile sale.

Dar forma în care se presintă e plăcută, limba ușoară, bucățile scurte, par c'ar fi niște acorduri reslețe.

Iată cum descrie dânsul revederea casei iubitei sale:

Și me oprii în fața casei...
Ruină-acum, dar templu drag
S-am căutat să ved de-i barem
O urmă 'n praful de pe prag.

Și n'am găsit-o! Praful vremei
S'a așternut de mult, pe veci
S-acum în loc de casa dragei
E adăpost de lilieci.

Și am plecat, plângând în cale-mi,
Gândind la noi, setos de moarte,
Și n'o jeliam eu singur: vântul
Plângea trecând prin geamuri sparte.

Și am plecat plângând în cale-mi,
Evlavios, cucernic, sfânt!
Pe când un plop, în curte, singur,
Gemea cumplit, bătut de vânt.

Afară de amor îl mai atrage natura, căreia îi dedică pasteluri drăguțe.

Nota caracteristică a lirei sale este pesimismo. Începe cu „Visuri de maiu” și numai decât continuă cu „Toamna”. Și de-acî 'ncolo mai tot accente lugubre. Nu cam pricepem motivul. De aceea nici nu ne pare natural, ci forțat. Și nu-l credem când în cele din urmă cântă desperat:

Eu sînt bețiv și ce mai sînt?
Eu sînt poet și vinu-mi place;
La vino cârciumo incoace
Că tot poetul e un sfânt!

Și cu toate că ne-a spus că „e poet și vinu-i place” nu-l credem nici când zice:

Sînt vagabond de strădă,
Culcat prin cafenele,
Prin case părăsite;

* Raporturi presintate Academiei Române în comisiunea de noue a premiilor anuale, în sesiunea generală din anul acesta.

Dar fac și serenadă
În nopțile cu stele
De lună-argintuite...

Nu-l credem, ci îl deplângem. Compătimim talentul, care din înălțimea idealismului, cu care începe volumul, a ajuns la acest sfârșit de aberațiune. De ce a lunecat aici? Pentru că a părăsit terenul pe care se simte sigur, nu mai cântă ceea ce-l șoptește inima, nu mai e sincer, ci născocoșce sentimente și situațiuni pe cari nu le profesează. Este fals, iată de ce nu ne convinge, iată de ce ne distugăm.

Dorim să-și reia adevărata pornire, izvorită din inimă. Atunci va putea scrie bucăți, pentru cari va merita aplausele obștei.

*

G. Tutovean: Albastru, poezii. București. 1902.

Titlul ne indică din capul locului, că autorul aparține școalei romantice. Cetineț volumul, convingerea noastră se întărește. Toate bucățile ce ni se ofer sînt inspirate de sentimentul romantismului.

Răsfoind aceste pagini, ne impresioară un aer primăvărat; resimțim par că epoca tinereții, când totul ne pare frumos și plăcut.

Lira poetului nostru cântă sentimentele unei inimii tinere, care nu este otrăvită de influințele pesimismo, ci ne spune că viața are plăceri și e dulce a trăi.

Sbuclumul seî este o melancolie lină, care nu stârnesce dureri mari, ranele sale se vindecă ușor.

Impresiunea ce o simțim nu ne șgudue, cetim cu liniște bucată după bucată. Fantasia nu este prea bogată, variațiunea nu cam abundează, ideile nu ne prea șuprind.

În schimb, autorul are o limbă frumoasă, un gust estetic la compunerea versurilor, o mlădiere dulce în nuanțarea sentimentelor, ceea ce pare a ne spune că de acuma înainte are să scrie operele sale de valoare mai naltă.

Iosif Vulean.

Bărbatul ideal.

La întrebarea: „Care este bărbatul ideal” o doamnă răspunde astfel:

„Mai înteu, definiția idealului și a fericirei sînt lucruri inchipuite, ce nu se pot găsi între muritori. Ideal și realitate, doue antagonisme. Când omul e așa de real, cum poate fi și ideal? După Flammarion — ființele ideale există în Marte. Acolo ele trăesc fără ură, fără pasiune, pe când noi nu trăim decât contrariu, din ură, invidie, pasiune și chiar crimă. După mine, deci, bărbatul ideal este acela care îți place și-l iubești, fie el chiar un monstru.

„Dragostea nestinsă, flacăra din soare, numai tu dai viață și faci din om un Dumnezeu!” Când iubești, nu aștepti răsplată. Divinitatea întrupată în blândul Isus, nu pentru răsplata oamenirei s'a răstignit, ci pentru iubirea neamului omenesc! Și religia, doctrina Mântuitorului, se razimă pe trei virtuți mari: „Credința, nădejdea și dragostea”. „A suferi și a iubi, atâta ne cere Dumnezeu! — a zis marele și mult încercatul Hașdău în poema sa:

„Așteptând“. Deci, încă odată, conchid că bărbatul ideal este acela care îți place și îl iubești. Din parte-mi n'as cere alta dlor bărbați decât stima și devotamentul lor pentru femeie, care înainte de toate a fost mama lor, i-a adus pe lume, îi creșce, îi nutrește, le formează familia, societatea și patria.

„Ar trebui să fie cel mai prețios obiect, căci chiar Dumnezeu, când s'a coborât din cer pe pământ, și-a ales locuința în sinul unei mame, al unei femei!“

Zîna.

LITERATURĂ.

Peneș Curcanul. Celebra legendă a nemuritorului nostru bard național Vasilie Alecsandri, care poartă titlul pus în fruntea acestor rënduri, a inspirat pe doi autori dramatici, dñii V. Leonescu și T. Dușescu-Dușu, de au scris sub acelaș titlu o dramă resboinică în 4 acte, care tratează istoricul resboiului de neatárnare de la Plevna și în acesta rolul sergentului legendar și al tovarășilor sei. Piesa a fost reprezentată în mai multe rënduri cu mare succes pe scena Teatrului Național din București, iar acuma a apărut și în carte, ca edițiune poporală, cu zece ilustrațiuni originale din vremea resboiului. Scrisă în stil poporal, ea ne ofere o prosă neaoșe românească, în care sânt intercalate principalele părți ale legendei, precum și mai multe poesii poporale. O lectură foarte plăcută mai cu seamă pentru popor și pentru tinerime. Prețul 2 lei.

Un fragment despre scrierea română de Non quis — sed quid. Acesta e titlul unei broșuri mici, care a apărut în luna trecută la Brașov, din tipografia A. Mureșianu. Autorul încheie, că cu toată dorința d'a unifică limba, totuș trebuie să ținem cont și de provincialismele condiționate de legislațiunea țerii, de instituțiunile fiecărui stat și de obiceiurile locale, a căror numiri nu se pot schimbă.

La unirea bisericeii românești. Sub acest titlu dl dr. Ștefan Pop din Iezvin a început să publice o scriere polemică. Pân' acuma a apărut partea primă. Costă 1 coronă și portul postal.

Dicționar. A apărut la Brașov în editura librăriei H. Zeidner a doua ediție a următoarei lucrări: Deutsch-Magyarisch-Rumänisches Taschenwörterbuch. Alle drei Theile vereinigt. Magyar-Német-Román Zseb-Szótár. Mind a három rész együtt. Român-German-Maghiar Dicționar portativ. Toate trei părțile împreună. Zusammengestellt von Heinrich Schlandt, Gymnasialprofessor. Prețul 60 fileri. Fiecare parte se vinde și separat cu 20 fileri.

Biblioteca pentru toți (editura librăriei Leon-Alcalay, București) va publică unul din romanele lui Dimitrie Bolintineanu, care a rămas mai necunoscut până acum. Este vorba de romanul „Manoil“, una din lucrările cele mai valoroase ale marelui nostru poet, și care a fost publicată pentru întâia-oară în „România Literară“, revistă ce apărea în 1855, la Iași, sub direcțiunea lui Vasile Alecsandri. Romanul „Manoil“, care are aceleași calități literare ca și cunoscutul roman „Elena“ al lui Bolintineanu, va fi cuprins în doué volume ale Bibliotecii pentru toți și va apare în curând.

„Biblioteca Poporală“. Se știe că administrațiua domeniului Coroanei României a înființat de mai mult

timp o Bibliotecă populară în care publică cărțile cu subiecte privitoare la agricultură, la industria casnică, la economia țăranilor și la alte chestiuni de folos obște. Prin îngrijirea dñui Ion Kalinderu, scrierile din această bibliotecă se impart gratuit locuitorilor de pe domeniile Coroanei și din alte părți, și au ajuns astăzi a fi foarte căutate, mai ales la țară, unde sânt foarte mult cetite și consultate de către învățători, de către preoți și ceilalți săteni știutori de carte. Însemnătatea de care se bucură nu e înse recunoscută numai la noi, ci și în străinătate, care vede în acest mijloc una din căile sigure pe cari se poate ajunge la îmbunătățirea stării morale și materiale a populațiunei rurale. Astfel revista „Zeitschrift für Staats u. Volkwirtschaft“ din Viena scriind despre aceasta întreprindere, o laudă călduros și face elogii bine meritate dñui I. Kalinderu care a înființat-o.

TEATRU și MUSICĂ.

Distincțiunea dñui Iosif Velcean. Reuniunea română de cântări din Reșița a distins pe harnicul seü dirigent de Iosif Velcean cu un „Accordionett“ frumos, în preț de una sută de coroane. Cadoul acesta i s'a predat în 3 mai, fiind adunat tot corul, comitetul și alți prieteni. Predarea s'a făcut prin o cuvântare ținută de coristul Vasilie Bërnau. Dl Velcean a mulțumit adânc emoționat pentru aceasta distincțiune.

Concert în Sibiiu. La concertul dat la Sibiiu în duminica trecută de societatea catolică a altarului au cooperat și doué domnișoare române: dșoara Delia Olariu, care a cântat din gură și dșoara Olivia Bardossy care a cântat din pian. Ziarul săsesc de acolo „S. D. T.“ face elogii amëndurora.

Concert și teatru în Sebeșul-săsesc. Reuniunea meseriașilor și comercianților din Sebeșul-săsesc, Andreiana, va da la 3/16 mai concert și teatru în pavilionul de vară. Se vor cântă și declamă câteva piese, apoi se va jucă „Paragraful 37“ comedie în 2 acte, de Ioan Lupescu.

Concert și teatru în Budinț. Corul vocal al plugarilor români gr. or. din comuna Budinț, comitatul Timiș, a dat a doua zi de Paști un concert poporal, după care a represintat piesa „O sâmbătă norocoasă“ în 4 acte.

Caragiali în ungurește. Elevii și elevele școalei teatrale a dñui Solymosy Elek, artist bine aprețiat în Teatrul Poporal din Budapesta, vor da la 14 iunie n. după miazăzi la orele 2. în acel teatru (și nu la Teatrul Național, precum s'a scris în unele ziare românești) o reprezentație teatrală, drept esamen de progresul făcut. Vor reprezenta piesa „Năpasta“ de Caragiali, tradusă în ungurește de dl dr. G. Alexici. Ziarele ungurești anunță, că dl Solymosy vrea să facă cu elevii sei un turneu prin orașele unde locuiesc Români, reprezentând „Năpasta“ (tradusă în ungurește sub titlul „Ana“) și „O lecție“ comedie de dl Radu D. Rosetti. Luăm act cu plăcere de reprezentarea dramei dñui Caragiale; regretăm înse că se pune în fața publicului unguresc, drept specimen de literatură dramatică românească și comedia dñui Radu D. Rosetti, o lucrare fără valoare, care la București n'a avut nici un succes.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Doi episcopi noi. Ceea ce de atâtea ori s'a prevestit, în sfârșit s'a realizat. Majestatea Sa regele a numit episcop gr. cat. de Oradea-mare pe Pr. SSa dl dr. *Demetriu Radu*, actualul episcop de Lugoj; iar la Lugoj a fost numit episcop Rds dn canonic și prelat papal din Blaș dr. *Vasiliu Hosszu*. Ambele aceste numiri, subscrise la 10 mai în Viena și publicate la 13 mai în ziarul oficial din Budapesta, au fost primite cu mulțumire și bucurie în toate cercurile românești. Pr. SSa episcopul dr. *Demetriu Radu* este așteptat în noua sa diecesă cu entuziasmul cel mai mare, căci escelețele sale calități îl predestină a fi un vrednic urmaș al marilor episcopi *Samuil Vulcan* și *Mihail Pavel*. Iar noul episcop al Lugojului, Pr. SSa dr. *Vasiliu Hosszu*, stimat și iubit de toți, duce în scaunul său felicitările tuturor cari îl cunosc și cari au avut privilegiul a-i apreția talentul, râvna de muncă, cultura înaltă și manierile distinse. Activitatea ambilor are să scrie pagine strălucite în istoria bisericești și a culturii naționale. Cu dragă inimă le urăm dar amândurora: La mulți ani!

Instalarea noului episcop gr. or. din Arad se va serba în duminica viitoare, adică la 4/17 mai. Actul instalării se va îndeplini de către protosinectul dr. *E. Roșca*, mandatarul arhiepiscopului și mitropolitului *Ioan Mețianu*. După instalare, Prea Sf. SSa noul episcop *I. I. Papp* va primi felicitările la reședință. La orele 2 va fi prânz la reședință, la care sunt invitați șefii autorităților și deputații sinodali. Seara meșeriasii vor aranja concert și reprezentație teatrală, în Casa Națională, după care tot acolo va fi petrecere cu dans.

Peregrinii români la Roma. La 21 aprilie au plecat din Blaș 46 de peregrini români la Roma sub conducerea canonicului și prelatului papal dr. *Vasiliu Hossu*. Peregrinagiul aranjat de *A. C. Domșa*, redactorul „Unirei” a reușit foarte bine. Societatea, după o călătorie prea interesantă, ținând popasuri la Budapesta, Fiume, Abbazia, Ancona, a sosit la Roma, unde în ziua primă a vizitat orașul; a doua zi, a fost primită de Papa în audiență privată; a treia zi a plecat la Florența, de acolo s'a dus la Venetia, de unde iarăș prin Fiume s'a întors acasă.

Șematismul istoric al diecesei Lugojului. În anul curent 1903 se împlinesc 50 de ani de la reactivarea mitropoliei gr. cat. române de Alba-Iulia și Făgăraș, și totodată de la înființarea canonică a dieceselor unite de Gherla și Lugoj. Din incidentul acestui aniversar, precum și în legătură cu jubileul de 200 ani de la unire, va apărea „Șematismul istoric al diecesei Lugojului”. Opul se află deja sub tipar. Introducerea istorică de aproape 200 pagini a scris-o P. SSa episcopul dr. *Demetriu Radu*.

Jubileul diecesei Lugojului. Împlinindu-se în anul curent 50 de ani de la înființarea diecesei Lugojului, consistoriul episcopesc a luat hotărârea ca aceasta aniversară jubilară să se serbeze cu solenitate. A dispus ca în ziua sf. Rusalii — patronul diecesei — să se cânte la finea sfintei liturgii în semn de mulțumită, Doxologia cea mare; iar o săptămână mai târziu, Duminica Tuturor Sfinților, care cade la 14 iunie st. n. a. c. serbările jubilară se vor ținea în Lugoj. Spre scopul acesta s'a compus un comitet diecesan mixt din cler și mireni din toate părțile diecesei, sub președința efectivă a reverendisimului

domn canonic *Ioan Boroș*. Programul detaiat al serbărilor se va publica mai târziu. Tot în acelaș timp ambele Reuniuni învățătoresci își vor ținea în Lugoj adunarea generală comună.

Fundațiunea mitropolitului Vancea, precum aflăm din „Răvașul” a avut la sfârșitul anului 1902, adică la 10 ani de la moartea mitropolitului, o moșie în Bethlen-Szt-Miklós, care aduce o arândă de 6000 cor. la an și în bani și obligațiuni peste 16.000 cor. În estan s'au împărțit 5000 cor. anume 1000 cor. unor profesori din Blaș, 1000 coroane unor preoți din archidieceșă, 1000 coroane stipendiilor la studenți, 1000 cor. stip. la preparanți și fetețe. Din a 5-a mie $\frac{1}{3}$ se dă meseriesilor, iar $\frac{2}{3}$ se capitalizează. Când fondul special de 16.000 va fi de 20.000 cor. și din interesele lui se vor da ajutoare.

Adunări de învățători. Despărțământul II al Reuniunii învățătoresci gr. cat. Mariana din Năsăud s'a întrunit în adunare generală în localul școlii gr. cat. din Ilva-mare la 10 mai n. sub presidiul dlui *Silvestru Moldovan*. — Despărțământul Năsăud al reuniunii învățătoresci Mariana va ținea adunarea sa generală în localul școlii gr. cat. din Nepos la 17 mai n., sub presidiul dlui *Ignatiu Seni*. — Despărțământul Aiud al Reuniunii învățătorilor din archidieceșă Blașului va avea adunarea sa generală de primăvară la 28 mai în Oghișoara. — Despărțământul Cluș al reuniunii învățătorilor gr. cat. din archidieceșă Blașului, a ținut adunarea sa generală în Cluj-Mănăștur la 14 mai.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Eugen Piso* și dsoara *Maria Turcu* s'au logodit în Făgăraș. — Dl *Teodor Boca*, funcționar la societatea de asigurare „Standard” și dsoara *Iulia Kiss* s'au logodit în Cluș.

Știri personale. Dl *Ioan M. Roșiu* avocat, care a condus anul trecut institutul „Luceafărul” din Vêrșet, s'a mutat iarăș la Biserica-albă. — Dl dr. *Tit Mălaiu*, nou avocat, ș-a deschis cancelăria în Biserica-albă. — Dl dr. *Ioan Papp* din Beinș ș-a deschis cancelăria advocațială în Brad.

Femeile de caritate din România. La institutul surorilor de caritate „Regina Elisabeta” din București se țin de câțva timp conferințe pentru instrucțiunea practică a surorilor de caritate în misiunea lor umanitară. Aceste conferințe se urmează de trei ori pe săptămână și se țin de diferiți medici. De curând s'a ținut o nouă conferință, care a fost onorată cu Înalta prezență a reginei, augusta Protecătoare a acestei instituțiuni. Majestatea Sa a fost însoțită de dna *Olga Mavrogeni*, mare doamnă de onoare, și de dna *Zoe Bengescu*, doamnă de onoare. Se află prezente dna *Zoe D. Sturdza*, dna *Ana Sp. Haret*, dnu profesorii *dr. Babeș* și *Marinescu*, dna și dl dr. *Rădulescu*, dna și dl dr. *Țăranu*, precum și mai mulți alți medici. Dl dr. *Elias* a ținut o conferință în care a tratat despre diferitele metode admise în practica medicală de a lua sânge, în cazurile indicate de știință. Într'o espunere clară și sistematică, conferențiarul a vorbit despre cele trei metode ce se întrebuintează, insistând mai ales asupra părții practice a acestei operațiuni.

Avansări în armata comună. La 1 mai, afară de cei înșirați în nr. trecut, au mai fost avansați și

următorii oficeri români: La gradul de locot.-colonelii maiorii Ioan Iovescu în reg. 26 de inf., Ioan Bogdan în reg. 64 de inf., George Popovici în reg. 2 de inf. și Demetriu Ionescu în reg. de divizie 28 de artilerie. La gradul de majori: căpitanii de cl. I Iosif Moga la depoul I de montură. La gradul de căpitanii cl. I.: căpitanii de cl. II.: Dragutin Cioban în reg. 9 divizia 34 de artilerie (statul major); Petru Babău în reg. 43 de infanterie. Căpitanii de cl. II.: locotenentii Ioan Zieamba în reg. 41 de inf., Iuliu Curculea în reg. 3 de vânători, Anton Costa în reg. 9 divizia 17 de artilerie, dr. Adrian Nedelco auditor în reg. 51 de inf., Corneliu Bardoși auditor în reg. 50 de inf. (Brașov.) La gradul de locotenenti: sublocotenentii Ioan Drogli în reg. 61 de inf., Xenofon Roman în reg. 84 de inf., Ioan Finegariu în reg. 14 de inf., Robert Pop în reg. 56 de inf. La gradul de locotenent: locuitorul de oficer Robert Bacca în reg. 51 de inf. Medic de stab: medicul de reg. cl. I. dr. Ioan Sturdza în ministerul de război; medic de regiment cl. II protomedicul dr. Octavian Florea în reg. 65 de inf. Căpitan de comptabilitate cl. I Alexandru Mița în reg. 83 de inf. Accesist militar de comptabilitate: Petru Erimescu în ministeriul de război. Oficial cl. III de registratură Savu Munteanu la comanda de corp 7. Veterinar militar Eugeniu Petras la herghelia din Sepsi-St.-Giorgiu.

Un preot condamnat. Tribunalul din Deva a condamnat pe preotul Iosif Stupineanu pentru că a spus școlărilor seși uniți din Barcea-mică să nu-l mai salute ungurește, ci românește, — la închisoare de 3 luni și la o sută de coroane amendă. Atât procurorul, cât și condamnatul au anunțat recurs de nulitate.

Un nou vapor român. Consiliul de miniștri al României a autorizat direcțiunea generală a căilor ferate române să comande un vapor pentru trebuințele serviciului de navigațiune maritimă. Acoperirea cheltuelilor ce vor fi necesare pentru acest vapor se va face din fondul de asigurare al vapoarelor, în limita sumei de lei 2,061.284.

Măcelul din Șepreuş. La 7 mai n. s'a ținut în comuna românească Șepreuş din comitatul Aradului, alegere de primar, care înse s'a sfârșit foarte tragic, căci gendarmii, fără motive de ajuns, au tras focuri în parvul remas în minoritate cu 3 voturi. Patru ênși au murit la moment și mai mulți au fost răniți. Cercetarea s'a pornit. Nedreptății și nefericitii au rugat să-i reprezinte dl avocat Mihail Velkă din Chișinău, originar din Șepreuş.

Un nou institut de bani. La Bistrița, unde mai este un institut românesc de bani „Bistrițana“, se înființează un nou institut de credit și economii, care se va numi „Coroana“. Adunarea generală constituantă se va ținea la 23 mai. În fruntea noii întreprinderi stau dnii Mihail Făgărășan protopop și dr. Gavril Tripon avocat.

Poporațiunea României. După datele oficiale, România are în prezent o populațiune de 6.081.572 locuitori, ceea-ce revine 46 locuitori la un kilometru pătrat. După religione, acel număr de locuitori se împarte astfel: 5.565.437 ortodoxi, 172.266 catolici și protestanți, 276.496 mosaici, 67.412 de alte religii.

A murit: Ștefan Filep de Remetea, president de tribunal în pensie, la Remetea, în Chioar, la 10 mai, în etate de 80 ani. — Aurel Iosof, capelan gr. or. în Bujor, la 19 aprilie n., în etate de 25 ani.

D I N L U M E.

Cele mai mari cataracte din lume. În cursul verei viitoare, linia drumului de fer de la Cap la Cairo, care se întinde deja la o distanță de 100 mile de la Bulmoajo, va ajunge la marele căderi de apă de la Victoria, la Sambesi, în mijlocul ținutului Rhodesia. Aceste căderi de apă se întind pe o distanță de o milă; apa cade de la o înălțime de aproape 130 metri și când fluviul se revarsă, forța naturală pe care o dezvoltă se evaluează la 35,000.000 cai, sau de cinci ori forța cataractei de la Niagara. Căderea apei în abisul unde se precipită, dezvoltă cinci imense coloane de abur, al căror sgomot se aude la o distanță de 10 mile.

Un prânz american. „Daily Telegraph“ primește din New-York descrierea unui straniu prânz oferit de un sportsman din Chicago, Billing, milionar și președinte al clubului equestru, la 30 amici pentru inaugurarea marilor sale grajduri ce l-au costat aproape două milioane. Prânzul s'a dat într-o sală de bal, la catul I al unui mare restaurant. Când invitații, în haine de vânătoare, cu cisme și pintenți, intrară în sală, găsiră așezați de giur împregiur 31 de cai, acoperiți cu harnașamente bogate. Oaspeții încălecând pe cai, prânziră. Cu toată orchestra și lumina electrică, caii stătură liniștiți și mâncară fân de prima calitate. Prânzul, care a costat 500 lei ta-câmul, a avut un succes foarte mare.

Sinucidere simplificată. Ziarele germane povestesc că un norvegian a inventat la Liverpool un sistem inedit de sinucidere, și care va ușura mult această lugubră operațiune. Norvegianul acesta s'a sinucis reținându-și respirația. Casul este interesant, de oare-ce până acum s'a crezut cu neputință ca cineva să-și oprească mișcarea plămânilor timp de un minut. Acum s'a demonstrat contrarul. Ușurința executării recomandă sistemul acesta s. g. d. g. sinucidere. Poate avea loc ori unde și ori în ce timp.

Duel prin procurator. Într-o vreme se făceau căsătoriile prin procurator. Suveranii mai ales aveau obiceiul acesta. Tinerul rege al Serbiei e mai practic. El se bate în duel prin procurator. Cel puțin așa spune „Journal des Débats“ de la care împrumutăm această informație de senzație. Un profesor de la universitatea din Belgrad, acuzând pe regina Draga că influențează asupra soțului său ca să modifice tabloul înaintărilor în armată, regele s'a crezut ofensat. În consecință, a dat ordin la patru ofițeri să provoace pe numitul profesor la duel. Acuma, nu se știe dacă sfidatul se va bate cu câte-și-patru sau va alege unul dintre ei. Ceea ce e sigur e, că dinastia nu e amenințată.

Călimdarul săptămânei.

Dumineca Samarinecei, ev. Ioan c. 4, gl. 4, v. 7.

Ziua sept.	Călimdarul vechiu	Călimd. nou
Duminecă	4 M. Pelagia	17 Pascalie
Luni	5 M. Irina	18 Venantius
Marti	6 Dreptul Iov	19 Petr. Celestin.
Mercuri	7 M. Acachie	20 Bernardin
Joi	8 † Ap' și Ev. Ioan	21 <i>Inălț. Dlui</i>
Vineri	9 Pr. Isaia	22 Elena
Sâmbătă	10 Ap. Simon Zilot	23 Desideriu

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

VERZEICHNISS

aller 55.000 Gewinne.

Der grösste Gewinn im glücklichsten Falle

1.000.000 Kronen.

Speziell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt:

Alle Gewinne werden in ca. 5 Monaten gezogen und sind in Baar zahlbar.

	Kronen
1 Prämie mit	600000
1 Gew. "	400000
1 " "	200000
2 " "	100000
1 " "	90000
2 " "	80000
1 " "	70000
2 " "	60000
1 " "	50000
1 " "	40000
5 " "	30000
3 " "	25000
5 " "	20000
8 " "	15000
36 " "	10000
67 " "	5000
3 " "	3000
437 " "	2000
803 " "	1000
1528 " "	500
140 " "	300
34450 " "	200
4850 " "	170
4850 " "	130
100 " "	100
4350 " "	80
3350 " "	40

55,000 Gew. u. Pr. im Betrage **14.459,000**

Noroc deosebit la

TÖRÖK.

Mulți, mulți au devenit prin noi fericiți!

Maî bine de zece milioane coroane au câștigat la noi onorații noștri mușterii.

Cea mai cu sorți loterie din întreaga lume este loteria noastră de clase priv. reg. ung., care se reîncepe în curând din nou. Din

110.000 losuri se sortează **55.000**

cu câștiguri în bani, va să zică jumătate câștigă din losurile emise, conform listei alăturate a câștigurilor.

Cu totul se sortează suma enormă de

patrusprezece milioane 459,000 coroane

în restimp de numai 5 luni. întreaga întreprindere stă sub controlul statului.

Prețul losului original pentru clasa I face conform planului:

Pentru o optime	(1/8) fl.	— 75	saù	coroane	1.50
" " pãtrime	(1/4) "	1.50	"	"	3.—
" " jumătate	(1/2) "	3.—	"	"	6.—
" " un întreg	(1/1) "	6.—	"	"	12.—

și se trimite pe lângă rambursă sau trimiterea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comande pentru losuri originale rugăm a trimite până în

22 maiu n. a. c.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Casă de bancă

BUDAPESTA.

Cea mai mare vânzare în detalii din Ungaria pentru loterie de clase.

Secțiunile loteriei de clase ale colecturii noastre principale sînt:

- Centrala: Theresienring 46/a.
- 1. Sucursală: Waitznerring 4.
- 2. Sucursală: Museumring 11.
- 3. Sucursală: Elisabethring 54.

(4-4)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Dlul **Török & Co.,** Budapesta.

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial.
 Suma în coroane _____ { a se încasă prin rambursă } Rog a șterge ce
 { urmează cu mandat postal } nu convine.

Adresa precisă